

РОЗВИТОК КОМУНІКАЦІЙНИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК СКЛАДНИКА СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

*Надія Бібік, дійсний член НАПН України, д. пед. н., проф.
відділ початкової освіти ім. О.Я. Савченко
Інститут педагогіки НАПН України*

Метою дослідження є уточнення категоріального статусу поняття «комунікативні вміння» як складника соціальної компетентності, його відображення в нормативній базі освіти; визначення ефективності застосування пізнавальних і ситуаційних завдань в навчальному процесі початкової школи.

Зміст і структура комунікативних вмінь, вимоги до результативності їх засвоєння окреслено в Національній рамці кваліфікацій, Державному стандарті початкової загальної освіти [1; 3].

Комунікативні вміння на цих рівнях розглядаються як соціальна компетентність, що виявляється у здатності взаємодіяти в групах під час виконання колективних завдань, реалізовувати рольову поведінку, висловлювати оцінні судження, в процесі узгодження дій; здійснювати суспільно корисну діяльність [1, 3, 5].

Теоретичні напрацювання останніх років дають змогу на системному рівні розгортати дослідження щодо формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів. Так, достатньо обґрунтовано комплекс проблеми компетентнісного підходу в шкільній освіті: зумовлено сутнісні характеристики вихідних понять (дослідники Локшина О.І., Пометун О.І., Савченко О.Я.), визначено структурний склад ключових і предметних компетентностей, розроблено діагностувальний інструментарій визначення компетентностей учнів у різних освітніх галузях [2, 4, 5].

Водночас залишається актуальною потреба дидактико-методичного забезпечення процесу формування предметних компетентностей молодших школярів в узгодженому зі змінами нормативної бази освіти варіанті.

Це стосується повною мірою соціальної компетентності як ключової, що має міжгалузевий характер, і предметної, яка забезпечується інваріантною частиною навчального плану початкової школи шляхом уведення спеціального предмета.

У початковій ланці школи це предмет «Я досліджую світ», який системно і цілеспрямовано забезпечує соціальну (і громадську в тому числі) компетентність, які пов'язані з завданнями галузі і предмета і реалізується в організації диференційованих і індивідуалізованих видів співпраці, які передбачають взаємодію учителя і групи, учителя – групи – класу, учителя – групи – учня, учителя – учня, учня – учня; при цьому до уваги беруться різні навчальні і комунікативні можливості учнів, спрямованість завдань на розвиток певних соціальних якостей, необхідність їх ускладнення, потенціал для налагодження системи взаємин у дитячому соціумі, які можуть стати результатом спільної діяльності учнів у різних формах взаємодії.

З огляду на домінуючий зміст предмета «Я досліджую світ» розроблено види завдань, які передбачають виникнення ситуацій навчальної взаємодії, соціально й особистісно значущих для учнів, що зумовлюють їхнє просування в засвоєнні норм і правил життя в суспільстві, в соціальних мікросоціумах (сім'я, група, клас) [1].

Ми виходили з того, що зміст завдань має забезпечувати безперервність цілеспрямованого педагогічного впливу, урізноманітнювати форми взаємодії учнів в навчальних ситуаціях.

Предметно-тематична організація змісту допомагає учневі цілеспрямовано розглянути себе у взаємозв'язку і взаємозумовлені з іншими компонентами соціуму.

Зроблено висновок:

1. Апробовані етапи і види діяльності учнів виявились ефективними для оволодіння учнями нового досвіду, створення ситуацій спілкування, активних дій на основі узгодження позицій з «іншими» накопичення вражень, які можуть підвести учнів до формулювання важливих життєвих правил, що стосуються умінь співпрацювати, співпереживати, узгоджувати свої дії; домовляючись, досягати бажаного результату.

2. У результаті експериментального навчання доведено, що постійна зміна ролей зумовлює широту поглядів на світ, людей, вчинки, поведінку, дозволяє їх розглядати як взаємозумовлені, залежні одне від одного, створює умови для

координації різних позицій, забезпечує ефективну взаємодію учнів під час розв'язання навчальних ситуацій.

Ключові слова: комунікаційні вміння; соціальна компетентність; молодший школяр.

Література

1. Bibik, N. M. (2020). Sotsializatsiia molodshykh shkoliariv u vzaiemozviazku urochnoi ta pozaurochnoi diialnosti: metodychnyi posibnyk. Kyiv : KONVI, PRINT, 104 s. (in Ukrainian).

2. Derzhavnyi standart pochatkovoї zahalnoi osvity. Ministry of Education and Science of Ukraine : website. Retrieved from http://www.mon.gov.ua/newstmp/2011/20_04/12/.

3. Lokshyna, O. (2011). Tendentsiia yak katehoriia porivnialnoi pedahohiky. Porivnialno-pedahohichni studii. №2. s. 5–14. (in Ukrainian).

4. Luhovyi, V. I. (2010). Kontseptualni zasady rozroblennia Natsionalnoi ramky kvalifikatsii. Vyshcha shkola. № 9. (in Ukrainian).

5. Pometun, O. I. (2004). Suchasnyi urok. Interaktyvni tekhnolohii navchannia: nauk.-metod. posib./ O.I. Pometun, L.V. Pyrozhenko; za red. O.I. Pometun. Kyiv : A.S.K., 192 s. (in Ukrainian).

6. Savchenko O.I. a. (2009). Yakist pochatkovoї osvity: sutnist i chynnyky vplyvu / O.Ia. Savchenko. Pochatkova shkola. №8. (in Ukrainian).